

Finans Bilgeliği

Mihir A.
Desai

Risk ve Getiri Dünyasında
İnsanlığı Keşfetmek

CEO^{plus}

FINANS BİLGELİĞİ

Risk ve Getiri Dünyasında

İnsanlığı Keşfetmek

Orijinal adı: The Wisdom of Finance: Discovering Humanity in the World of Risk and Return

© 2017, by Mihir A. Desai.

Yazan: Mihir A. Desai

İngilizceden çeviren: Elif Sema Mutlu

Yayına hazırlayan: Kemal Küçükgedik

Türkçe yayın hakları: © 2024 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Bu kitabın Türkçe yayın hakları AnatoliaLit Ajans aracılığıyla alınmıştır.

1. baskı / Ağustos 2024 / ISBN 978-625-8026-14-6

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Geray Gençer

Sayfa uygulama: Taylan Polat

Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnşaat San. ve Tic. A.Ş.

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.

Güven İş Merkezi, No: 6/13 Bağcılar - İSTANBUL

Tel. (212) 446 05 99

Sertifika No: 52729

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Finans Bilgeliği
Risk ve Getiri Dñnyasında
İnsanlığı Keşfetmek

Mihir A. Desai

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

Çeviren: Elif Sema Mutlu

CEO plus

TEENA, MIA, İLA,

ve

PARVATI'ye

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

Para, bir tür Őiirdir.

-Wallace Stevens, *Opus Posthumous*'daki *Adagia*

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

İçindekiler

Yazarın notu	11
Giriş: Finans ve tatminkâr hayat	15
Bölüm 1: Çarkıfelek	27
Bölüm 2: Riskli işler	57
Bölüm 3: Değere dair	85
Bölüm 4: İş bitiriciye dönüşmek	107
Bölüm 5: Parasız saadet olmaz	135
Bölüm 6: Rüya gibi bir hayat sürmek	163
Bölüm 7: Başarısızlıklardan ders çıkarmak.....	191
Bölüm 8: Neden herkes finanstan nefret eder?	215
Sonsöz	233
Teşekkürler.....	237
Notlar	241
Sonnotlar.....	243

Yazarın notu

Elinizde tuttuğunuz bu kitap borsadan para kaldırmanıza yardım edecek şu en son araştırmadan bahsetmediği gibi daha fazla para biriktirme konusunda sizi şevke getirecek bir kitap da değil. Emekliliğiniz için bir kőseye ayırdığımız kazançlarınızı nasıl en uygun şekilde değerlendireceğinizden de bahsetmiyor.

Finans kavramını ete kemiğe büründürerek finans ile edebiyat, tarih, felsefe, müzik, sinema ve din arasındaki şu bilindik boşluğu doldurmakla alakalı bir kitap bu.

Felsefeci Charles Sanders Peirce ile şair Wallace Stevens'in risk ve güvence fikirlerine nasıl bilgi dolu bir rehberlik ettiklerinden, *Aşk ve Gurur*'un başkarakteri Lizzy Bennet ile *Phienas Finn*'deki Violet Effingham karakterinin riski nasıl da ustalıkla yönettiklerinden bahsetmekte. Elinizde tuttuğunuz bu kitap değer yaratma ve değer biçme konusunda "*talent*" hikāyesi olarak da bilinen emanet para hikāyesinden çıkartılan derse ve John Milton'ın sezgilerine; şirket evliliklerine dair bir kavrayış kazanmak adına Rönesans dönemi Floransası'nda çeyizlerin nasıl finanse edildiğine ve *Çalışan Kız* filmine; iflas ve mali sıkıntıların içyüzünü anlamak adına Amerikan kolonilerinin gelmiş geçmiş en zengin adamının büyük çöküşü ile Yunan tragedyalarına; finans dünyasındaki kaldıraç mekanizmasının ne denli güçlü ve tehlikeli olabileceğini göstermek adına Jeff Koons'un kariyerine ve *Günden Kalanlar* romanındaki baş kâhya Bay Stevens'a mercek tutmaktadır.

Sözün özü, elinizdeki bu kitap beşerî bilimlerin finansın temel fikirlerine nasıl ışık tutabileceğini anlatmaktadır. Ama aynı zamanda da finansla ilgili kavramların biz insanların yaşamlarının

ortak taraflarına nasıl da şaşırtıcı fikirler vereceğinden bahsetmektedir.

Dolayısıyla bu kitap, sigorta mekanizmasını kavramanın dünyanın şu karmakarışık düzenini anlamlandırmak ve bununla yüzleşmek adına bize nasıl yol gösterebileceğinden; sermaye varlıkları fiyatlama modelini kavramanın kurduğumuz ilişkilerin kıymetini ve koşulsuz sevginin mahiyetini fark etmek konusunda bize nasıl ışık tutabileceğinden; değer yaratma kavramını kafamızda oturtduğumuzda bunun anlamlı bir hayat sürme konusunda bize nasıl yardımcı olabileceğinden; iflasın dinamiklerini kavramanın başarısızlığa nasıl tepki vereceğimiz konusunda bize yol gösterici olabileceğinden ve finans dünyasının şu malum kaldıraç mekanizmasına dair teorilerin farkına vardığımızda bunun bize taahhütlerin değeri hakkında neler neler öğretebileceğinden bahsetmektedir.

Bu kitap, finans dünyasına aşına olmayan ama ilgi duyan okuyucular için finansın temel kavramlarını tek bir denklem veya grafiğe dahi başvurmaksızın sadece hikâyeler yoluyla özetlemeye çalışmaktadır. Finans biliminin öğrencilerimin pek çoğunun gözünü nasıl da korkuttuğunu görmek beni hep şaşırtmıştır. Gerçi bu sebepsiz de değil – finans dünyasındaki kimi insanlar diğerlerinin gözünü korkutmak isterler. Finans kavramlarına hikâyeler yoluyla açıklık getirmek suretiyle daha önceleri gözümüzü korkutan unsurların daha kolay anlaşılabilir ve eğlenceli kılınabileceğini umuyorum. Finans, her ne kadar konuya ilgi duyan vatandaşların veya sektörün heveskâr profesyonellerinin nazarında hiçbir zaman en öncelikli mesele olmasa da bu konudaki bilgi eksikliği de insanlara hiç bu denli pahalıya mal olmamıştır. Hiç olmazsa tanıdığınız birileri opsiyonlar, kaldıraç mekanizması veya alfa üretme diye ahkâm kesmeye başladığında, bu insanların neden bahsettiklerini anlayabileceksiniz.

Bu kitap, finans öğrencilerine ve sektör çalışanlarına finansın beylik kavramlarını yepyeni ve farklı bir bakış açısıyla ele alma imkânı sunacaktır. Finansın derslerime katılan pek çok finans sektörü çalışanına son derece mekanik bir biçimde öğretildiğini ve bunun da belli başlı finans kavramlarına dair temelsiz bir kavra-

yıŖa yol açtığını gözlemledim. ğrencilerimi bir kavramın altında yatan fikirleri irdelemeleri için ne zaman yönlendirecek olsam, formülleri kavramıŖ olmaları kendilerine bir miktar yardımcı olsa da yaptıkları Ŗeyin kavramsal temellerini aktarmakta zorluk çektiklerini görüyorum. Aynı kavramları öteden beri aŖına olduğunuz biçimden tamamıyla farklı bir biçimde görmeye baŖladıđınızda, kavramlara dair anlayıŖınızı derinleŖtirmekle kalmayacak, daha da önemlisi sezgilerinizi de derinleŖtireceksiniz.

Aslında bu kitap finansa kendini enikonu kaptırımıŖ okuyucular açısından da son bir mit vaat ediyor. Gösterdiğiniz gayretlere, verdiğiniz emeklere günümüzde sürekli olarak çamur atıldığı, kötülendiği ortada; yaptığınız iŖin bu denli olumsuz bir Ŗekilde nitelendirildiği böylesi bir iklimde kendi hayatınızın anlamını kavramak zor olsa gerek. Ne var ki finans dünyasında bunun büyük bir bedeli var – aslında bir sürü büyük bedeli var. İŖte o malum bedelle –bedellerle– yeniden yzleŖtiđinizde, mesleğinize belki de o çok kıymet verdiğiniz değerlerin anlamlı bir uzantısı kavrayıŖıyla bakabileceksiniz. Robert Frost gezgin ruhlu bir oduncudan bahsettiği “amur Zamanında İki Serseri” adlı Ŗiirin son satırlarında yaptığımız iŖi ve hayatımızı bir bütün olarak görmenin bizim için ne denli önemli olduğunu olanca canlılığıyla dile getirmektedir.

YaŖama dair gayem kaynaŖtırmaktır
Hem mesleğimi hem de sanatımı
Bakarken iki gözüm de aynı Ŗeye.
Sevginin ve ihtiyacın birleŖtiđi yerde,
lmllere has menfaatler de var elbette,
İyi iŖler gerçekten de
Tanrı ve istikbal aŖkına mı çıkartılır.¹

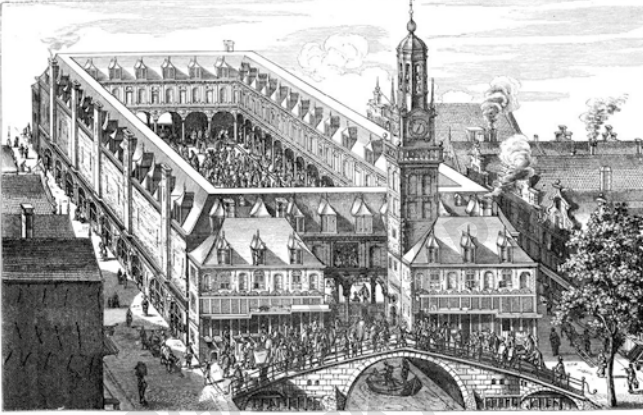
Daha da ihtiraslı bir ifadeyle dile getirecek olursam, elinizde tuttuğunuz bu kitap, finans pratiğini yine finansın temel kavramlarının ardındaki insani unsurları yeniden keŖfederek geliŖtirme gayreti taŖımaktadır. Finansın ŖeytanlaŖtırılması amaca ulaŖmayı zorlaŖtırarak ters teper; kaldı ki düzenlemeler, faydalı olmakla

beraber, finansın değer yaratıcı bir sektör olmaktan ziyade altta yatan cevherleri söküp çıkartmaya yarayan bir dönüşüme yön vermesi açısından sınırlı bir vaatte bulunur. Belki de hepimiz, yaşamlarımıza ve mesleklerimize ışık tutan hikâyeler vasıtasıyla finans kavramlarına renk katacak olursak, bizi çok daha yüce bir mesleğe taşıyan yola yeniden koyulabiliriz.

DOğAN KİTAP
ÖRNEKTİR

Giriş

Finans ve tatminkâr hayat

Gitgide yaygınlaşan şu abartılı “Wall Street, Main Street’e karşı” ifadesi ürettiği değerden daha fazlasını ekonomiden söküp alan bir sektör olarak finansa dair ortak bir görüşü yansıtmaktadır. Bu ifade aynı zamanda, finansın iktisadi yaşantımız ve hayatımız açısından ne denli önemli bir unsur olduğu yönünde artan bir farkındalığa da işaret etmektedir. Finans olgusuna, emeklilik yılları için bir köşeye ayırdığımız kazançlarımızdan tutun da başımızı sokacak bir ev ya da eğitim için yaptığımız yatırımlara varana kadar her yerde rastlıyoruz. Yaşadığımız bu derin endişe ve gösterdiğimiz bu itina, finansın kendini gizlediği şu karmaşıklıkla çok daha içinden çıkılmaz bir hal almıştır; insanı serseme çeviren sürü sepet kısaltma, yığınla formül ve yetmezmiş gibi ekranlarımızı kaplayan sayısız hesap tablosu... Finans dünyasını kavramamıza engel teşkil eden koca bir yığınla karşı karşıyayız hepimiz.

Bu durum finans sektöründe çalışanlar açısından pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Bu insanlar başkalarının güvenini yeniden kazanmak için yaptıkları işleri çok daha anlaşılır bir şe-

kilde izah etmek ve gerekçelendirmek durumunda kalırlar. Ortaya çıkardıkları işlerin gerçekten de bir değer yarattığını göstermek zorundadırlar. Bana kalırsa, olumsuz bir gözle bakılan bir sektörde çalışmak durumu daha da kötüleştirmektedir. Beklentilerin son derece düşük olduğu bir ortamda finans sektörü profesyonellerinin elinde amaç edinebilecekleri çok az şey kalmakta, bu da düşük beklentilerin gitgide hâkim olduğu sürekli bir düşüş hali yaratmakta, bu da süreci bir düşük beklenti ve miskin davranış sarmalına sokmaktadır.

Peki o halde finans kavramlarından herkesin olumlu bir gözle bakacağı şekilde nasıl bahsedebiliriz? Finansın yararlı özelliklerine ve sağladığı faydalara dair neler söyleyebiliriz ki insanlarda finans sektörüne dair olumlu bir algı oluşturabilelim?

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, finansla bir de beşerî bilimlerin gözlüğüyle bakmanın finansın insani boyutunu yeniden gözler önüne sermeyi kolaylaştıracığı düşüncesiyle kaleme alınmış olup bu anlamda alışılmışın dışında bir duruş sergilemektedir. Finans sektörünün üzerine eğildiği sorunları da, bu sorunların çözümüne yönelik olarak sektörece benimsenen yaklaşımların güzel yanlarını da, finansı kendi yaşam öykülerimizle ilişkilendirerek çok daha kolay anlaşılır bir hale sokabiliriz. Sektör çalışanlarının finansla dair olumlu bir algı oluşturmasının yolu mevzuat ya da yasal ihlallere dikkat çekmekten ziyade finansın temel kavramlarına ve ideallerine dönmekle mümkün olabilir çünkü ancak bu şekilde aslında bir değer yaratıyor oldukları ve düşünülenin aksine bir şeyleri cebinden indirmedikleri yönünde bir kanaat uyandırabilirler. Bu temel kavramları edebiyat, tarih ve felsefeyle ilişkilendirmek suretiyle, aslında kavramlara çok daha derin bir anlam katmakta ve bunları yozlaşmaya karşı çok daha dirençli kılmaktayız.

Finansı hikâyelerle ilişkilendirme fikrini biraz da tesadüfen buldum desem yeridir aslında. 2015'in bahar aylarıydı, kendimi sıklıkla içinde bulduğum bir durumda bulmuştum bir kez daha – bir müddet önce verdiğim bir sözü yerine getirmek için yine son dakikada bir şeyler yapmaya çalışıyordum. Harvard Business School'un yakında mezun olacak MBA öğrencilerine verilen şu

meşhur “nihai öğüt konferanslarından” birini üstlenmişim. Nihai öğüt konferansları denilen bu tumturaklı konuşmalar öğretim üyelerinin mezuniyet arifesindeki öğrencilere bilgelik dolu cümlelerle öğütlerde bulunmasına imkân veren bir gelenektir. Doğru yapıldığında üniversiteyi mazideki günlerine taşıyan konuşmalardır bunlar. Öğretim görevlileri olarak hepimiz bu konuşmalarda belli bir amaca yönelik bilgileri paylaşmak ve yaymaktan ziyade, tıpkı 150 yıldan fazla bir süre önce John Henry Newman’ın “herhangi bir alanın genel ilkelerini ilgili kitapları evde kendi başınıza okuyarak pekâla da öğrenebilirsiniz; gelgelelim konunun inceliklerini, nüanslarını, ahengini, ruhunu ve bizlerin içinde hayat bulan canlılığını yakalayabilmek için, tüm bunları çoktan içselleştirmiş kişilerden duymalı ve öğrenmelisiniz”² sözlerinde ifadesini bulan maziden kalma bir üniversite mefhumuna bir anlığına da olsa dönüş yaparız.

İşleri bir süre daha ağırdan alıp savsakladıktan sonra, aşına olduğum bir alanda konuşmaya yapmaya meylettim ilk başta; Amerikan şirketlerinde yaşanan son finansal gelişmelerden bahsetmekte karar kılmıştım. “Amerika’daki Kaldıraçlı Satın Almaların Ağır Çekim Görüntüsü” başlığını taşıyacak olan konuşmamda halihazırda yaşanan hisse geri satın alma çılgınlığının esasının nasıl kavranacağından ve bunun nasıl tersine döndürülebileceğinden bahsedecektim. Söyleyecek son derece somut şeylerim vardı; üstelik anlatacaklarımın kışkırtıcı bir tarafı da vardı. Kendimi biraz daha üstün hissedebilmek adına, böylesi ortamlarda sıklıkla rastlandığı üzere karşıdakileri abartılı sözlerle göklere çıkartmak yerine onlara fikir bakımından zengin, düşündürücü bir konuşmayla hitap etmenin daha uygun olduğuna hükmetmişim.

Kararımı kesinleştirdikten sonra aynı zamanda meslektaşım olan, çok kıymet verdiğim bir dostumla görüştüm. Geçtiğimiz yıl boyunca sık sık bir araya gelmiş, kendimizi yeniden keşfetmek adına bizlere yeni ufuklar açacak işlere kendimizi nasıl yönlendirebileceğimiz konusunda epey bir kafa yormuş, görüş alışverişinde bulunmuştuk. Mezuniyet arifesindeki öğrencilere yapacağım konuşmada yukarıdaki gelişmelerden bahsetmeye karar verdiğimi

söylediğimde meslektaşımın tepkisi suskunluk olmuştu. Sesini çıkartmasa da “Gerçekten mi? Öğrencilerin tam da mezun olurlarken ihtiyaç duydukların şeyin bu olduğunu mu düşünüyorsun?” diye sorduğunu anlamıştım. “Peki senin istediğin şey bu mu?” der gibiydi.

Sergilediği sessizlik ayağıma kadar gelen bir fırsatı kaçırmak üzere olduğumu anlamama yetmişti. Aramızdaki dostluk ilişkisi kendi namıma hayli emek ve gayret gerektiren bir şeylere girişme konusunda bana cesaret vermişti; sosyal bilimlerle uğraşan bir akademisyen istatistiklerden ve ekonomik modellerden oldum olası etkilenirdi. Kendimi güvende hissedeceğim bir konuda konuşmak yerine, tatminkâr hayattan bahsetmeye çalışacaktım konuşmamda. Ama orta yaşlarını süren biri olarak tatminkâr hayat hakkında ne biliyordum ki? Bu halimle bir de öğrencilerin karşısına çıkıp konuşma yapacaktım. Şayet amaç tatminkâr bir hayat sürdürmekse, piyasaların özellikle de finansın, kendimizi korumamız gereken duygusuz, incelikten yoksun birer ihtisas alanı olduğuna dair yaygın varsayım beni öteden beri rahatsız eden bir düşünceydi. Finans bilimine kara çalmak ve finansın yaşantımıza ancak çok ufak bir katkı sunabileceği yönündeki varsayım her ne kadar gitgide yaygın bir hal alsada bu kanaatin altının pek de bilgece bir yaklaşımla doldurulmadığı ortadaydı. Kaldı ki sektörün ileri gelen yöneticileri finansa ve Tanrı'nın elinin değdiği işlere dair yaptıkları beceriksiz ve yakışsız karşılaştırmalarla finansın ardında pek de bir bilgelik yatmadığı kanaatinin doğru olduğunu kanıtlıyorlardı aslında.

Gelgelelim finansa ve piyasalara yönelik bu yaygın yadsıma tartışmaya da hayli açık bir konu. İlk önce, piyasalar ve finansın bir bilgelik kaynağı olarak topyekûn yadsınmasının son derece faydasız olduğunun altını çizmek lazım. İyi eğitim almış pek çok birey piyasalarla yakından meşgul olmakta ve ömürlerinin büyük kısmını finansal meselelerle ilgilenerken geçirmektedir. Bizler, finansın kendi içinde hiçbir olumlu değer taşımadığını ileri sürerek aslında bu bireyleri herhangi bir değer ihtiva etmeyen profesyonel bir hayat sürmeleri ve kişisel ve manevi benliklerini mesleklerin-

den ayrı tutmaları yönünde teşvik ediyoruz. Bu tarz bir ayrıştırma, anlaşılması zor olduğu kadar çoğu zaman da savunulması olanaksız bir yaklaşımdır. İnsan koca bir ömür bilgelikten ve değerlerden yoksun bir mesleği icra ederken tatminkâr bir hayat sürebilir mi?

Bahsettiğim bu yadsıma son derece mantıksız olmanın yanı sıra düpedüz bir haksızlık da içermektedir. Dostlarımın ve eski öğrencilerimin pek çoğu finansı da, piyasaları da, görevlerini de çok seviyor ve bunlara yaşama mana katan unsurlar gözıyla bakıyor. Bu insanlar finansın Tanrı'nın elini değdiği işlerden çok farklı olduğunu biliyorlar ama yaptıkları işten de gerçekten keyif alıyorlardı. Bu denli duygusuz ve ahlaki değerlerden yoksun bir şey bu denli büyük bir keyif ve mesleki tatmin sağlayabilir mi? Finansa ilişkin bu yaygın varsayım yararsız ve hatalı ise, karşıt görüş ne olabilir o halde?

Son derece tipik bir başlık önerisi gelmişti aklıma; "Finans Bilgeliği"; ne var ki bunun ne anlama geldiğinden pek de emin değildim. İlerleyen haftalarda finans derslerini hayatla nasıl da kolayca ilişkilendirebildiğimi ve bu bağlantıların ne denli zengin olduğunu gördükçe hayretler içinde kalmıştım. Konferans faslı bittikten sonra, üstünlük taslayarak verilen bir öğütten ziyade, bizzat kendi yaşantılarının ve yaptıklarının süzgecinden geçirerek vardıkları bir bilgiğe son derece aç oldukları her hallerinden belli olan MBA öğrencilerinin verdiği tepki karşısında tümünden şaşkına dönmüştüm. Kariyerlerinin tam ortasındaki yöneticiler de epey minnettar kalmıştı, zira hayatın karşılıklarına çıkarttığı onca çetin işin pek çoğunu çok daha iyi kavrayabildiklerini görmüşlerdi. Kendi payıma ben de tıpkı daha önceleri başıma geldiği gibi verdiğim emeğin fersah fersah ötesinde getirisi olan bir sorumluluğun içinde buluvermiştim kendimi hiç de farkında olmadan.

Konferans finansın temel kavramları üzerinden anlamlı bir hayatın ne olabileceğine dair saptamalar yapmak açısından hayli işe yaramıştı yaramasına ama bunları bir kitap halinde kaleme almak başlı başına bir meseleydi. Finans mesleğine kıymet veren insanların bulunduğu bir ortamda finansın ve hayatın karşımıza çıkarttığı sorunlar arasındaki benzeşmeden bir saat boyunca bah-

setmek kolaydı. Söz konusu benzeşmeyi farklı altyapılardan gelen pek çok insanın okuyacağı koca bir kitabın sayfaları arasında aynı canlılıkta aktarabilecek, bu benzeşmeden hakkını vererek bahsedebilecek miydim bakalım? Tüm bunlar bir konuşma olarak mı kalsa iyi olurdu yoksa bir kitap haline mi getirmeliydim?

Zihnimde bu sorularla boğuşurken, finansa dair bugüne dek duyduğum en iyi tanımlamaya bir ders kitabında ya da CNBC'nin özel bir programında değil de 1688 yılında Amsterdam'da yaşayan bir Sefarad Yahudisi'nin İspanyolca kaleme aldığı kısa bir öyküde rastladığımı hatırladım birdenbire.

Joseph de la Vega, *Confusion de Confusiones (Karmaşıklığın Karmaşası)* adını verdiği kitabında, o dönemlerde daha yeni yeni oluşmaya başlayan ve çoğu insanın olan biteni büyülenmişçesine izlediği finansal piyasaları son derece canlı bir betimlemeyle tarif etmişti. Dönemin bu son derece hareketli piyasalarında sadece tek bir şirketin, erişim ve hâkimiyet açısından günümüzün Google, Alibaba ve General Electric şirketlerinin bir araya gelmiş haline benzetilebilecek olan –Dutch East India Company'nin– hisseleri işlem görüyordu.

Joseph de la Vega'nın kitapta örneklerini verdiği üzere Dutch East India Company'nin temettü ödemelerinin “yöneticilerin uygun gördüğü üzere kimi zaman karanfil tanesi üzerinden yapılması” her ne kadar geçmişte kalmış bir uygulama gibi gözüküyor olsa da, de la Vega'nın kaleminden çıkan hikâyenin, son derece düşük seyreden faiz oranlarının piyasaları nasıl da sabun köpüğü misali şişirdiğinden ve iflas bayrağını çekmiş bir şirketin nasıl yeniden yapılandırıldığından bahseden kısımları günümüz piyasalarıyla dikkat çekecek ölçüde benzeşmektedir.

Joseph de la Vega dönemin piyasalarının işleyişini kuru kuru ya aktarmak yerine bir tacir, bir filozof ile bir hissedarın arasında geçen konuşmalar üzerinden hikâyeleştirerek anlatma yoluna gitmiştir. Hikâyede yer alan tacir ve filozof, icracı ve düşünürün ilk örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Finansal piyasaların işleyişi karşısında şaşkına dönen bu iki adam meselenin içyüzünü anlamak için bir hissedara danışmaya karar verirler.

Filozof finansal piyasalarda olup bitenlerden pek de bir şey anlamadığını söylediğinde, hissedar benim şu çok beğendiğim finans tanımıyla cevap verir: “Aziz dostum Greybeard, eğer sen Avrupa’nın aynı anda hem en dürüstü ve hem de en düzenbazı, dünyanın hem en asili hem de en kepazesini, yeryüzünün hem en güzeli hem de en adisi olan bu gizemli ticaret hakkında hiçbir şey bilmiyorsan, senin zır cahil bir adam olduğunu söylemek zorundayım. Bu ticari faaliyet, akademik tahsilin ve kusursuz hilekârlığın en mükemmel örneğidir; akıllıların mihenk taşı iken, gözü pek olanların mezartaşısıdır, menfaatin hazinesi ve felaketlerin kaynağıdır, velhasıl dinlenmek nedir bilmeyen Sisifus’un ve sürekli olarak dönen bir tekerleğe zincirlenmiş olan İksion’un mevkişasıdır.”³

De la Vega finansın en iyi ve en kötü taraflarını bir hikâye vasıtasıyla aktarmıştı, onun kaleminden çıkan bu hikâye benim de finansı başka pek çok hikâyede görmeme vesile olmuştu. Kendimi bildim bileli hikâyelerden büyük keyif alsam da iktisatçı olup çıktıktan sonra hikâyelere pek güvenim kalmadı açıkçası. Neyse ki artık hikâyelere yeniden bakacağım.

Hikâyelere geri dönüş yaptıktan kısa bir süre sonra finansa edebiyatta, felsefede, tarihte, hatta popüler kültürde dahi rastlar oldum. Benzerlikleri görmeye başladıktan sonra da kendimi bir türlü durduramadım. Finans ve bu çalışma alanları arasında neden derin bir bağ olduğunu yavaş yavaş kavramaya başladım. Pek çok insan piyasalara, özellikle de finansal piyasalara –bu gibi ortamların insanlığa düşman oldukları düşünöldüğünden olsa gerek– itimat etmez. Kim bilir belki de bu bakış açısidir işleri asıl karmakarışık eden. Belki de finans, insanlığımızla derinden ilişkilidir.

Alternatif görüşün bir örneği olarak, felsefeci Friedrich Nietzsche görev ve kişisel yükümlölük kavramlarının hepsinin kökeninde “var olan en eski ve en ilkel kişisel ilişki biçiminin satıcı ile alıcı, borç verenle borçlu taraf arasındaki ilişki olduğuna işaret eder. Bu, insanın insanla ilk kez yüz yüze gelmesi, bireyin *kendisini* bir başka bireyle *karşılaştırmasıdır*. Ne denli ilkel seviyede olursa olsun benzer bir ilişkiden bir parça olsun bir şeylerin olmadığı ve bunun fark edilebilir olmadığı bir hiçbir medeniyete rastlayamadık. Fiyatı

"Modern finansa çok farklı bir perspektiften bakış." — Oliver Hart, 2016 Nobel Ekonomi Ödülü

Harvard profesörü Mihir A. Desai, 2015 yılında mezun olacak öğrencilerine farklı bir "son ders" anlatmaya karar vermişti. Alışıldık ve sıkıcı bir ders yerine finansın içindeki bilgeliği görmelerini sağlayabilecek bir dersti bu. Edebiyattan, tarihten, felsefeden, hatta popüler kültürden örneklerle finansın ve piyasaların altında yatan değerleri keşfetmenin yolunu gösteriyordu.

Bu kitap finans biliminin temel fikirlerini alışılmadık bir biçimde anlatıyor. Jane Austen ve Anthony Trollope'la risk yönetimini; Jeff Koons'la kaldıraç kullanmayı; Mel Brooks'un *Yapımcılar* müzikaliyle vekâlet sorumluluğunu; AOL-Time Warner'la şirket evliliklerini ve Tolstoy'la hırsın sonuçlarını açıklıyor.

Finans Bilgeliği, dünyanın en karmaşık görünen işlerinden birini herkesin anlayabileceği bir biçimde anlatmakla kalmıyor, finansın felsefesini de açıklıyor.

Mihir A. Desai, Harvard İşletme Fakültesi'nde finans ve Harvard Hukuk Fakültesi'nde hukuk dersleri vermektedir. Lisans eğitimi Brown Üniversitesi'nde tamamladıktan sonra yüksek lisans ve doktora derecelerini Harvard'da tamamlamıştır. Araştırmaları *The Economist*, *BusinessWeek* ve *The New York Times* gibi önemli gazete ve dergilerde alıntılanmıştır. Ödüllü bir öğretim görevlisi olarak uzun yıllardır Harvard Üniversitesi'nde ders vermekle birlikte *Harvard Business Review* için birçok makaleye de imza atmıştır.

Çeviren: Elif Sema Mutlu

